

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУҢ, КЫЗЫЛ ХООРАЯ КОМИТЕДИНИҢ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОПНАРЫНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

1951
ОКТАБЬР
30
ВТОРНИК
№ 214 (2388)
ВРТЗЗ 20 КӨП.

РСФСР-нің улус судтарының соң-
гулдаларын чорудар дугайында
РСФСР-нің Дээди Сөвединиң Президиумунун Чарлы (1 арын).
РСФСР-нің улус судтарының соң-
гулдаларының дүрүмү бадылаар
дугайында РСФСР-нің Дээди Сөве-
диниң Президиумунун Чарлы (1 арын).

Коммунизмниң улуг тудуглары —
бүгү улустун херээ (1 арын).
РСФСР-нің судтарының соңгул-
даларының дугайында дүрүм
(2 арын).
СОВЕТ ТУРГУЗУҢ:
С. Санда — Райкүүсомнун ху-
ралы (2 арын).
К. Нюрзат — Суму Сөвединиң

сөссызы (2 арын).
И. Цемько — Мал кыштагла-
дышкыныкы органзаастаары — көдээ
Советтерниң эн чугула сорулгазы
(3 арын).
В. Калинин — Колхозтарга ин-
вентаризацияны чогуур хуусаазына
шын чорудар (4 арын).
Кореяда болушкуннар (4 арын)

Большевикчи политика — совет тургузугнуң амыдыралчы үндезини

Большевикчи политика — ажал-
дын ангынн эне амыдыралчы
сонуургалы. Ол политика болза,
кижи төрөлгөтөнни мурнакчы
депшилгелиг чүткүлдериниң илер-
гейлээшкени. Ол политиканы дол-
гандыр Совет Эвилелниң ажал-
чыннары, тараачыннары база ин-
теллигенциязы сырый катышкан.
Большевикчи политика дээрге, кан-
дыг-даа чигиниг болгаш чагды-
нышкын чок, дорт, билдингир
характерлиг ажал политика болур.

Ол болза, совет тургузугнуң амы-
дыралчы үндезини. Бистер больше-
виктер бо политиканы чоңуң орту-
зунга эң-не калбаа-биде пропаган-
далап турар бис, а оң чаарткыч
болгаш тургузукчу сорулгазын
херек кырында боттаналгазын бистин
ажылчы чоңуус бодууча чаа-
гай амыдыралындан база бүзүрөп
көрүп турар.

Социалисттик күрүнеде хөгжүлдө
анаа-ла чагаар эвес, а кижилер-
ниң медреселдиг ажал-чорудулгазы-
биле чоруп турар. Совет күрүне
ажылчы массанын чогадыкчы
улуг энергиязына даңымышаан,
социалисттик экономиканы тургу-
зушкунуну организастык-биле уг-
лап-шигелер турар. Совет күрүне-
ниң политиказы нийтиледини мате-
риалдыг амыдыралынын үндезин
херекелдерин хандырып келгени-
биле күштүг болгаш шынчы. Ол
болза, нийтилед хөгжүлдөзүнүн
шын хоойлуларын билгилеринге
даянган эртемниң политика.

Бистин чуртувуста бүгү-ле ажал-
агый күрүне планирарыга үндөз-
лөш, социалисттик чарык-биле хөг-
жүп турар. Ол болза, бистин чурт-
туң ажал-агыйнын хөгжүлдөзүнүн
хоойлузу болур.

Большевикчи политиканы тай-
ылбырлаары дээрге-ле, Совет
күрүнеиниң экономик үндезини
тайылбырлаары ол болур.
ССРЭ-ниң экономик үндезини
болза, ажал-агыйнын капиталисттик
системазын узуткаанын, бүдү-
рүлгенин чепсек-херекселдеринге
хуу өңчүң узуткаанын, кижини
кижи дарлаар чорукту чок кыл-
ганын түнелениде бадыткаган
ажыл-агыйнын социалисттик сис-
темазы болгаш бүдүрүлгенин чепсек-
херекселдеринге социалисттик өңчү
болур. Социализмниң тилелгези —
бистин улуг тилелгези болган, а
бистер анаа доктаап турбайн, улам
ыңай чагай чурталганын дээди-
зинче — коммунизмге бар чорур бис.

Бистин күрүневистиң, база оң
материалдыг бүдүрүлгедө болгаш
улустарының угаан-медреселде син-
киккен политиказынын янзы-бү-
рү талаалыг ажал-чорудулгазын
удуртукчу болгаш углап-шигелер
күш большевиктерниң партиязы бо-
лур турар. Большевик партиянын
политиказына бистин чуртувус төгү-
лүг чедишкени-биле хүлээл-
гелиг. Чаа амыдыралда чедишкни
бүрүзү партиянын шугумун чоруд-
дар дээш демисел-биле чедиш ал-
дынган болгаш партияның полити-
казын тилелгези ол. Ыңчангаш,
партияның политиказы дээрге, ком-
мунисттик нийтиледди тургузарынын
политиказы-дыр.

«...Шын шугумнуң болуру, база
оң амыдыралга чорудуп билдири
башкарыкчы партияларын амыды-
ралында кончуг-ла ховаар чорук...
Херекти кайнаар чорударын чүг-
ле бистин партияныс билдири, база
ол оңу чедишкени-биле бурун-
гаар чорудуп турар» деп эш
Сталин айтып турар.

Бистин партияныс Ленин —
Сталинниң партиязы. Марксизм-
ленинизмниң улуг өрөдини боду-
нуң ажалына удуртулга бол-
дуруп турар.

Большевикчи политика болза, со-
рулгаларын болгаш оңу чедиш
алыр демиселдин аргаларын биске
тодаргайлап берип турар, чуртун
индустриализациянын болгаш
көдээ ажал-агыйнын коллективиза-
циязынн сталинчы политиказы
бистин чуртувустун чүс-чүс чылдар
хождаашкынын узуткаан. Сталин-
чи төгүлүг беш чылдарың байы-
нанчак түнелдери большевикчи
политиканы боттаналгазы ол. Эко-
номик сорулгаларын политика та-
лазы-биле шын шийтирлээни дээр-
ге, чоңуң материалдыг амыдыра-
лын бир дески чагайжыдарынын ай-
тырыларын дүүштүрүп көргени ол.
Экономика биле политиканы ың-
чангаш башкаландыр көрүп бол-

бас. Экономиканын принципин бы-
жы-биле камгалавышаан, бүгү-ле
кижилериниң бай-шыдалгыр амыды-
ралын чедиш алыр дээш демисел
чоруп турар. Ыңчангаш, ак-сеткил-
диг кижилерниң бүрүзүңуң сорулгазы —
колхоз, бүдүрүлгө чери бүрүзүңуң
ажыл-агый планирарын ыңаыла
күүседир дээш чүткүлдүг демисе-
жири болур. Ол чүд дээрге, ажал-
чын, колхозчу кижилер бүрүзү боду-
нун кылып турар ажалынын нор-
мазын үргүлчү күүседир болгаш
ажыр күүседир-дир, күш-ажылдын
чепсек-херекселдин оңа камнал-
гдыг эдилээри болгаш оңу камга-
лаары, күш-ажылдын бүдүрүкчү-
лүүн бедеринге оңу чөптүг ажал-
лаары болур. Бо болза, коммунизм
тургузушкунунуң улуг планна-
рын, колхозчу партияның полити-
казын күүседир дээш демиселдин
составтыг кезин. Шылгарангай
стахановчулар — ыңчангаш бистин
чоргаларыныс болуп турарлар.

Большевикчи политика улустар-
ны медреселде, идеологияны
улуг эргилдени болдуруп турар.
Совет тургузугнуң чылдарында
бистин чуртувустун кижилериниң
политиктиг болгаш культурулуг өскө-
рилгелери болган, оларнын мо-
рали шуут чаартыган. Совет ха-
маатызы кижилер культурулуг тургу-
зушкунга шийтирлин-биле кир-
жиш, төгүлүг чагай бурунгар хөг-
жүлдөзүн оруун, анаа бодунуң
кирилгезиниң ужу-дузанын бил-
лип турар. Октябрьниң социалисттик
Улуг революциязынын 34 чыл оюн
таварыштыр ВКП(б) ТК-ның үн-
дүргөн кыйгырларгы бүгү-ле со-
вет кижилерни кайгамчыктык-биле
сорук кирип турар. Совет кижилер
сталинчы беш чылдарын идепкей-
лиг киржикчи болуп, Тайбын
Пактызынын ээлчеглеринде мога-
шылаг чок ажалдап турар. Оңу
шак ыңчаар бурунгар большевик
партия экиел чорур болгаш кижилер-
зиткен, партия оңу бодунун мерген
политиказы-биле, бодунуң шынчы
болгаш билдингир өрөдин-биле сы-
рый катыштырган болгаш органи-
заастаан, совет патриотчуларын
боттарынын бо дугайын бадыткаан
чылг сөстери чаңгылап турар.

Ыңчалза-даа, ажалчын ангынн,
тараачыннарын, интеллигенцияны
иштинде чамдык кижилерин ме-
дреселде совет тургузугга хоралыг
эргиниң артышкынары ам-даа
бар деп чүвени утуп болбас. Ол
болза, идеологтуг ажалды ам-даа
бедик денелге көдүрерин бистен
негеп турар.

Бүгү-ле совет кижилер улуг-даа,
бичин-даа херектерге большевикчи
политиканы удуртулга болдуруп
ужурлуг. Мурнакчы теорияны
болгаш политиканы организастык
база чаарткыч саядыр чедир
унелевес, коммунисттик медреселдин
ролон бичелдир чорук ленинизмге
хоралыг. Ак сеткилдиг совет хамаа-
тызы кижилер болза, социалисттик тур-
гузушкунун, ажалчы чоңуң
ниити херээн бодунун хуу херээ-
ден бедик көөр херек.

Большевикчи политикада база
бир эң-не кол чүд партиянын мас-
са-биле быжыг харылазынын ай-
тыры болур. Ол болза, большевик-
чи удуртулганын тилелтирбизиниң
дүлгүрү деп эш Сталин айтыкан.

Бистин сорулгавыс болза, масса-
ны партияның политиказынын чөп-
түүнге бүзүрөтпешаан, бистин бу-
рунгар хөгжүлдөвистиң күчүлүг
шимчедикчи күштери болур улус-
тарның найыралын, нийтиледини
мораль-политиктиг чаңгыс эвин
улам быжыглаары болгаш совет
патриотизмни хөгжүдери болур.

Совет нийтилед империалисттик
чаа-дайын кысыкчыларынын аг-
рессчи ораддажышкыныннарынга,
өскени эжелээр болгаш үптээр,
дарлаар политиказынга кезээде
удур туруп келген болгаш удур ту-
руп турар. Бистин күрүневистиң
шылгарангай даштыкы политика-
зы — тайбынны болгаш айыыл чок
чоруктуң, улустарын ден эргези-
ниң болгаш найыралынын полити-
казы. Ол болза, бүгү чурттарда
улус массаларын изиг дегимче-
зинге ужуражып турар. Большевик
партияның политиказы — ажалчы
чоңуң бодунун политиказы, бис-
тин совет нийтиледивистиң кайгам-
чыктыг чагай амыдыралчы чоруу-
нун үндезини.

РСФСР-нің улус судтарының соңгулдаларын чорудар дугайында

РСФСР-нің Дээди Сөвединиң Президиумунун ЧАРЛЫ

Россияның Совет Федеративти Социалисттик Республика-
зының Дээди Сөвединиң Президиумунун доктаадыры болза:
РСФСР-нің улус судтарының соңгулдаларын 1951 чылдын
декабрь 16-да чорудар.

РСФСР-нің Дээди Сөвединиң Президиумунун
Даргазы М. ТАРАСОВ.

РСФСР-нің Дээди Сөвединиң Президиумунун
Секретари И. ЗИМИН.

Москва, 1951 чылдын
октябрь 27-де.

Улуг Октябрының 34 чыл оюнга чедишкениң ужуражыр Улуг байырлалга алдар кылдыр

Улуг Октябрының 34 чыл оюнга
үлөгерлиг ужуражыры-биле чурттуң
заводтарынын болгаш фабрикала-
рынын коллективтери белеткенип
турарлар.

Бакунун нефть машина тургу-
зушкунунун лейтенант Шмидт аг-
тыг заводунуң ажалдакчылары кол-
лективтиг стахановчу күш-ажылче
киргенер. Бүгү стахановчулар чыл
нормаларын күүседипкенер. Муң
чыгыс ажалчылар чыл ооналгаларын
бүдүн чартыктан үш бүдүн
чартык чедир күүсеткенер. Штанга
кехинде ажалчын бүрүзү нормазын
250 хуу чедирип турар. Күш-ажыл
хөй чарыгдатынар процесстер ме-
ханнизастыганар. Нефть дерилгези-
риниң чылдазын шак графиги-биле
чорудуп турар.

«Гомсельмаш» заводтуң (Белос-
сия) кудукчу цехиниң бүгү ажал-
чынары ийи чүсчүлөр апаргылаан-
нар. Материалдарны олар камны-
биле чарыгдап турарлар. Кылыглар-
ны ажалдагынас кылдыр үрелир
чоруу 5 хуу кызырылган.

Новосибирскиниң II бүдүрүл-
гелери чыл программазын хуусаа бе-

тинде күүсеткен.

Байырлал мурнунун социалисттик чарыгы калбарган

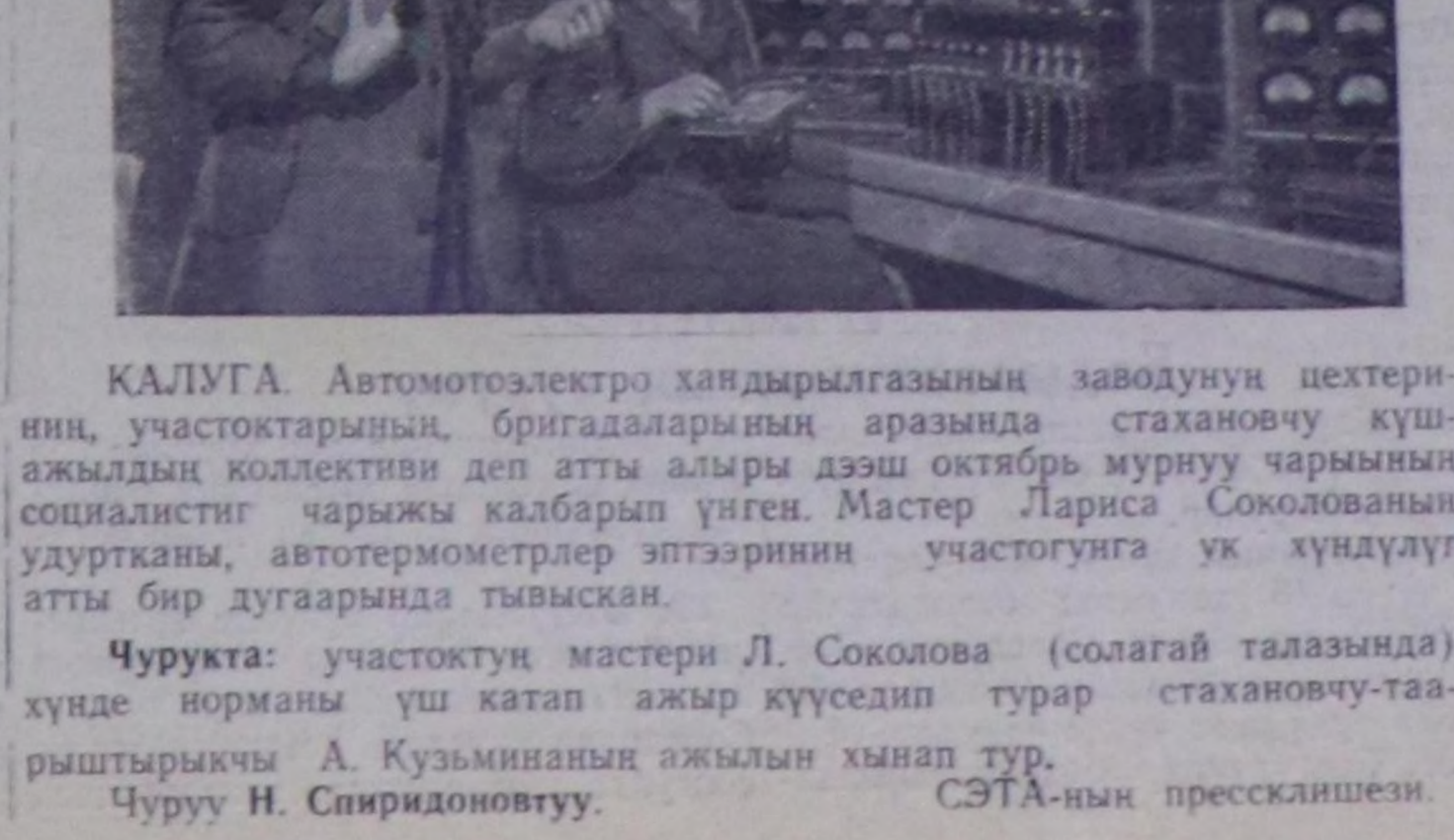
ТУРАН. (Телефон-биле). Бин-Хем
районунуң үлөтүр комбинатынын
коллективти Октябрының социали-
сттик Улуг революциязының 34 чыл
оюнун байырлалыга бүдүрүлгө
программазын күүседириниң тала-
зы-биле чаа-чаа чедишкениң ужу-
ражыр дээш социалисттик чарыш-
тын чалгыын улам-на калбартып
турар.

Күш-ажылдын бүдүрүкчүлүүн бе-
дидер дээш бүдүрүп үндүрүп турар
продукциянын шынарын экижилер
болгаш оң бот-өртүн чигидери
дээш демисел комбинаттын бүгү
цехтеринде калбарып турар. Бүдү-
рүлгениң кол участоктарынын база
бирээзи — тууыбу цехинде тууыбу
өртөдип турар мастер эш Маркелов
бо хүнерде бодунун хүн нормазын
үргүлчү 170 хуудан өрү күүседип,
ылда ажалдап турарларын мур-
нунда чоруп турар.

Ол ышкыш бызаңчы эш Ники-
форов октябрының бир дугаар чарты-
ның бүдүрүлгө планын 171 хуу күү-
сеткен. Бызаңчы эш Бадрин боду-
нун үлүг нормазын 220 хуу күүсе-
дип, күш-ажылдын бедик бүдүрүк-
чүлүүн көргүзүп турар. Ыш заво-
дунуң ажалчыны эш Багай-оол он
беш хонуктун даалгазын 157 хуу
күүсеткен.

Районунуң үлөтүр комбинатынын
бүгү коллективти улуг башкы Сталин-
га чоруткан чагазында берген
сөзүн ээлээр дээш октябрь мурну-
нун социалисттик чарыжына алган
социалисттик хүлээлгелерин чедиш-
кениң күүседип тургаш чылдын бү-
дүрүлгө программазын декабрь 5-те
— Сталинге Конституциянын хүнүн
таварыштыр 115 хуудан куду эвес
кылдыр күүседиринге боттарынын
бүзүрелдини илереди турар.

М. МАМОНОВ.

КАЛУГА. Автомобилэлектр хандырылганын заводунуң цехтериниң, участоктарынын, бригадаларынын аразында стахановчу күш-ажылдын коллективти деп атты алыры дээш октябрь мурнуу чарынын социалисттик чарыгы калбарып үнген. Мастер Лариса Соколованың удуртканы, автотермометрлер эптээриниң участогуна ук хүндүлүг атты бир дугаарында тывыскан.

РСФСР-нің улус судтарының соңгулдаларының дүрүмү бадылаар дугайында

РСФСР-нің Дээди Сөвединиң Президиумунун ЧАРЛЫ

Россияның Совет Федеративти Социалисттик Республика-
зының Дээди Сөвединиң Президиумунун доктаадыры болза:
„РСФСР-нің улус судтарының соңгулдаларының дугайында
дүрүмү“ бадылаар.

РСФСР-нің Дээди Сөвединиң Президиумунун
Даргазы М. ТАРАСОВ.

РСФСР-нің Дээди Сөвединиң Президиумунун
Секретари И. ЗИМИН.

Москва, 1951 чылдын
октябрь 27-де.

Коммунизмниң улуг тудуглары — бүгү улустун херээ

Москва — коммунизмниң улуг тудугларына

Москваны ийи чүс ажал үлөтүр
бүдүрүлгелери коммунизмниң тудуг-
ларынын хүндүлүг чаңгыларын че-
дишкени-биле күүседип турар.
Волгада, Днепрде суг күжү-биле
ажылдаар электри станцияларын
болгаш «Волга-Доннун» база Турк-
мениң Кол каналдарынын тудуг-
ларынык чик машиналарын, көдүр-
түр краннарын, моторларын, тудуг
механизмдерин, трансформатор-
ларын, электри күжү хемчээр аппа-
раттарын чорудуп турар.

Москваны Калинин аттыг заво-
дунуң коллективти чаа насостарын
бүдүрүп эгелээн. Олар Волга-Дон-
нун суг оруунуң каналынын шлюз-
теринче баар.

Бүдүрүлгө чедери Куйбышевти
Сталинградтың болгаш Казовка
ГЭС-териниң тудуг шөлдөрүнче
хөй-хөй машиналарын чоруткан.
Волганын тудугулары ол завод-
тун бүдүргени 42 метр бедикте суг-
нун көдүрүп үндүрүп турар насос-
тарны чедишкени-биле ажалдап

турар.
«Сталинградгидростройга» хере-
лээр электри машинаны Москвада
трансформатор заводунуң коллекти-
вин тудуп турар. Ол бүдүрүлгө
кылган муң ажал аргаттары бо
чылун улуг тудугларда шагда-ла
ажылдап турар. Заводтун стаханов-
чуларынын болгаш инженерлериниң
мурунда нарын бүдүрүкчү-техник-
калды ооналгалы: 400 муң вольт
күштүг агрегатты белеткээриниң
сорулгазы туруп турар. Дегесиңиң
электри техниказы ам-даа индиг
машиналарын тургуспаан. Шак ин-
диг трансформаторлар Куйбышев-
Москваны электри дамчыдылганы-
нын шугумунга ажалдаар.

Волганың дүвүндө бүдүн чартык миллион кубометр доврак кастырган

ЖИГУЛЕВСК. «Волжская 22» деп
чер казар машина сөөлгү катап
медээлеп алганын. Ол машина
Куйбышевтин суг күжү-биле хөдө-
лир электри станциянын бажы-
нын тургустунар чериниң Волга
уунда онгарын казар ажалды дегер-
ген.
Ол канчаар-даа аажок улуг ба-
жынын турар чериниң адаанда
онгарынын бир кезин суг уунда
турар. Хеминиң эринде кургаг өрде
онгарны электри күжү-биле ажал-
дап турар экскаваторлар кастырып
турар Волганын уну-биле чоруп ту-
рар хемчилер онгарын хем уунда
кезини ханылады кастырынын
ооналгалы алганар. Ол ооналгалы
күүседир-биле дуржулгалыг
мастерлер эгелеп кирген. Жигуле-
вскиге чер кастырып «Волжская—22»
болгаш «Волжская 19» деп маши-
налар чедиш келген.

Чайгы үенин дургузунда чер
кастырар командалар баштайгы
ээлчегин ажалын чедишкени-
биле доозуп, 350 муң кубометр дова-
ракты кастырган. Оң соонда
«Волжская—19» деп машина Волга-
нын уунга пароход оруунун черин
ханылады казар ажалды кылары-
биле чоруй барган. «Волжская—22»
деп машина ажалдын ийи дугааргы
кезини кылып күүседиринге эгелеп
киргеш, 150 муң кубометр дова-
ракты Волганын дүвүндө үндүргөн.
Бо ийи чер казар машиналар бүдүң
чартык миллион кубометр доврак-
ты кызып үндүрүп, электри станция-
зынын бажынын турар чериниң
адаанда онгарын Волга уунун
дүвүндө казар ооналгалы күүсе-
дип, бир каш метр ханыладыр кас-
кан.

Бөдүүн кижилерниң тайбыңга ынакшылдыг чүткүлү

Бөдүүн кижилерниң тайбыңга
ынакшылдыг чүткүлдерин бистер,
далайжылар, ырак оруктарга чоруп чо-
раш үргүлчү көөр бис.

Чоокта чаа бистин пароходуус
Барыын Германияда Киль деп порт-
ка чоран. Кезек немец оолдар, кыс-
тар биске «Найырал! Тайбын!
Сталин!» деп өөрүшкүлүг үнер-биле
ужурашканнар. Аныяк ажалчын бис-
ке мынча деп чугаалаан: «Дайынын
түрөгелдери катаптаарын немецтер
кузевейн турар. Бир эвес Аденауэр-
ни америк империалисттер хээлилеп
шыдапкан-даа болза, ол чүү-даа
эвес-тир. Бистин ханывс доллар-
ларга саттынас. Бүгү улустар-биле
тайбын болгаш найыралга чурттал-
арын күзеп турар бис».

Швейцарияны бир портунга мен ми-
ндыг чорукту көргөн мен. Бир бүргө
чаытгы хүн кудумчуга аныяк херээ-
жи, база угдамы берген эр кижилер
турганнар. Эр кижилерде ажал-
сазынаар тудуп алган, оларны кол
майгынын адаанда чаыстан кам-
галап турган. Олар болза, Тайбын-
ны Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кий-
гырынын адаанда кол үжүктери
чып чоруур улустар болган. Олар-
нын чаы-биле эртин бар чоран кижилер,
даштыкы хевир ажалчын бол-
гу дег, оларны-биле чугаалажы

Ю. АВОТ,
«Сигулда» деп пароходтун
капитанынын дузалакчызы.

РСФСР-нің улус судтарының сонгулдаларының дугайында дүрүм

I БӨЛҮК

Соңгулда системазы

1. РСФСР-нің Конституциясының 113 дугаар чүдүлү өзүгээр, база ССРЭ-нин эвилдешкен болгаш автономнуг республикаларын суд тургузуунун дугайында Хоойлунун 22 дугаар чүдүлү өзүгээр улус судтары районунуң хамаатылары чакыт бадыйлаашкынын бүгү-ниити, дорт болгаш дең сонгулда эргезин үндөйлөп, үш чыл хуусаалык сонгуур.

2. Сонгулда эргезин эдилеш болгаш, сонгулдалар хүнүндө 23 хар четкен РСФСР-нің хамааты бүрүзү улус шийткечининге болгаш улус төлээлеринге сонгулду болур. Улус шийткечининге болгаш улус төлээлеринге шийткелди кижилерин сонгул болбас.

3. РСФСР-нің Конституциясының 18 дугаар чүдүлү өзүгээр өске бүгү эвилдешкен республикаларын хамаатылары, РСФСР-нің девискээ-

ринге РСФСР-нің хамаатылары-биле бир дөмөй улус төлээлеринге сонгуур болгаш сонгулдар эргечин эдилээр.

4. ССРЭ-нин эвилдешкен болгаш автономнуг республикаларын суд тургузуунун дугайында Хоойлунун 23 дугаар чүдүлү өзүгээр улус шийткечинин болгаш улус төлээлерин районунуң хамаатылары сонгулда округтарынын аайы-биле сонгуур. Улус судун (улус шийткечинин болгаш улус төлээлерин) сонгуур талазы-биле сонгулда округтары ол улус судунун ажил чорудулгасын чоруп турар девискээри чурттан турар бүгү чонку хаара тудар.

5. Улус судтарынын сонгулдаларын чорудары-биле холбашкан чарыгдаларны күрүненин күсели-биле болдулар.

II БӨЛҮК

Соңгукчуларның даңзылары

6. Улус судтарынын сонгулдаларына сонгукчуларнын даңзыларын хоорайларга — ажилчы чоннарнын депутаттарынын хоорай Советтеринин күсөкчи комитеттери, а районнарлы хоорайга—районнар Советтеринин күсөкчи комитеттери, суурларга—суур Советтеринин күсөкчи комитеттери, көдээ черлерге — ажилчы чоннарнын депутаттарынын көдээ (станция, деревня, хутор, аул) Советтеринин күсөкчи комитеттери кылар.

7. Даңзыларын кылып турар үедө ол Советтин девискээринде чурттан турар, сонгулдалар хүнүндө 18 хар четкен сонгулда эргелиг эр, дээрэжен бүгү хамаатылары раса болгаш национал хамаатыларга, шажын-чүдүлгези, эртем-билини, суур-жудугазы, социал үнденини, эт-херекти бадалы болгаш мурунку ажил-чорудулгасы хамаач чокка сонгукчуларнын даңзыларынга кириер.

8. Судтун шийткелди-биле сонгулда эргезин казытка кижилерин, са шийткелди-биле сонгулда эргезин казым деп доктааткан бүгү хуусаанын дүргүзүндө база хоойлуда айткан чурумну өзүгээр угааны солду деп санатырган кижилерин сонгукчуларнын даңзыларынга кириер.

9. Сонгукчуларнын даңзыларын сонгулда пункттарынын аайы-биле доктаатынган форманы барымдаалап сонгукчуларнын фамилиязын, адын, адазынын адын, назынын болгаш чурттан турар черин айттышаан, алфавит чурумун өзүгээр чыскаап кылдыр болгаш өн алдеңга ажилчы чоннарнын депутаттар Советинин күсөкчи комитетинин даргазы-биле секретари ат салыр.

10. Шериг кезектеринде болгаш шериг катыжышкынында турар сонгукчуларнын даңзыларын кы-

лып тургузарга оон адаанга командир ат салыр. Оон өске бүгү шериг албаныларын сонгукчуларнын даңзыларын оларнын чурттан турар черлеринин аайы-биле ажилчы чоннарнын депутаттар Советтеринин чогуур күсөкчи комитеттери кириер.

11. Ажилчы чоннарнын депутаттар Советинин күсөкчи комитетини сонгукчуларнын даңзыларын бүгүниин көөрү-биле сонгулда чедир 20 хонук бурунгаар чарлап азар ийикке, азы ол даңзы-биле сонгукчулар Советтин ийикке сонгулда пунктунун бажыныга таныжып алыр органы хандырар.

12. Сонгукчулар даңзында шын эвес болган чүдүлгелерин (даңзыга кирибээниниң, даңзыдан үндүргенини, фамилиязын, адын, адазынын адын өскерткен, сонгулда эргезин казытка кижилерин даңзыда шын эвес киргенини) дугайында билдиришкенини ажилчы чоннарнын депутаттарынын ук даңзыны чарлап үндүргөн Советинин күсөкчи комитетинде кириер.

13. Ажилчы чоннарнын депутаттар Советинин күсөкчи комитетини сонгукчуларнын даңзында шын эвес чүдүлгелерин дугайында билдиришкенин бүрүзү үш хонук хуусаа иштинде хынап көөр болгаш сонгукчуларнын даңзыныга чогуур чазалгаларын кириер, чок болза, билдиришкенин билдиришкенин чөпшээрэвин чыдаганынын дугайында билдиришкени бижимел харыны бээр хүлээлгелиг. Ажилчы чоннарнын депутаттар Советинин күсөкчи комитетинин шийтпирин-биле ук билдиришкени кижини чөпшээрешпес уjur таварып болза, ажилчы чоннарнын депутаттарынын оон еру турар Советинин күсөкчи комитетинде хоумдалын кирип болур, а ол Советтин шийтпирин шуут күштүг болур.

III БӨЛҮК

Улус судтарынын сонгулдаларынын талазы-биле сонгулда округтары болгаш сонгулда пункттары

14. Улус судунун сонгулдаларынын талазы-биле сонгулда округу бүрүзүгө бир улус шийткечинин болгаш 50-ден 75 кижи чедир санын улус төлээлерин сонгуур.

Сонгулда округу бүрүзүгө сонгулар уjurлуг улус төлээлерин санын ук автономнуг республиканын Юстиция Министерствозунун азы РСФСР-нин Юстиция Министерствозунун ажилчы чоннарнын депутаттарынын край, область, Советинин чанында Эргелигин киргенин барымдалаш, автономнуг республиканын Дээди Советинин Президиуму, азы ажилчы чоннарнын депутаттарынын край, область хоорай, (республикага чакырткан хоорайларын) Советинин күсөкчи комитетини доктадыр.

15. Улус судтарынын сонгулдаларынын талазы-биле сонгулда округтарынын даңзынын округ бүрүзүгө сонгулар уjurлуг улус төлээлерин санын айттышаан, автономнуг республиканын Дээди Советинин Президиуму азы ажилчы чоннарнын депутаттарынын край, область, хоорай (республикага чакырткан хоорайларын) Советинин күсөкчи комитетини доктадыр.

16. Улус судунун сонгулдаларынын даңзы-биле сонгулда округунун девискээринге сонгулда бюллетеньнери хүлээп алыр болгаш бадыйлаашкынын санаашкынын чорудар сонгулда пункттарынын тургузар.

17. Сонгулда пункттарынын хоорайларга — ажилчы чоннарнын депутаттарынын хоорай Советтеринин күсөкчи комитеттери, районнарлы хоорайларга — ажилчы чоннарнын депутаттарынын район Советтеринин күсөкчи комитеттери, көдээ черлер-

ге — ажилчы чоннарнын депутаттарынын район Советтеринин күсөкчи комитеттери тургусулар.

Сонгулда пункттарынын сонгулдаларга чедир 35 хонуктан орайтаптайн тургузар.

18. 2000 кижиден хөй чурттакчылыг хоорайларга, суурларга, база көдээ черлерге болгаш көдээ Советтерин девискээринге, сонгулда пункттарынын тургузарга, 1500—3000 чурттакчыларга-ла бир сонгулда пунктуну онаажыр кылдыр тургузар.

19. 2000 кижиден хөй эвес чурттакчылыг көдээ Советтин девискээрин, чурум өзүгээр бир сонгулда пунктуну болур.

500-ден 2000 кижи чедир чурттакчыларгыг станция, деревня, аул бүрүзүгө тускай сонгулда пунктуну тургузар.

Чурттакчылары 500 кижиден эвээш болза-даа, 300 кижиден эвээш эвес сууржугаштарга азы кезек сууржугаштарга бир эвес сонгулда пунктуну чедир ол аразынын ырак хемчээли 10 километрден ажы болза, ол сууржугаштарга сонгулда пункттарынын тус-тузунда тургузуп болур.

20. Бичини турлаглар колдап турар ыраккы сонгу болгаш чөөн-чүктүк районнарына 100 кижиден эвээш эвес чурттакчыларга сонгулда пункттарынын тургузуп болур.

Сонгу-чүктүн национал округтарына, база даг чурттуг болгаш көвөшкүн чурттакчыларгыг районнарга 100 кижиден эвээш, ыңчалаа-даа 50 кижиден эвээш эвес чурттакчыларга сонгулда пункттарынын тургузуп болур.

21. Шериг кезектеринге болгаш катыжышкынынарына 50-ден эвээш эвес, 3000-дан хөй эвес санын сонгукчуларга сонгулда пункттарынын тус-тус тургузар.

IV БӨЛҮК

Сонгулдаларын организаастары

22. Улус судтарынын сонгулдаларынын ажилчы чоннарнын депутаттарынын район болгаш хоорай Советтеринин күсөкчи комитеттери, районнарлы хоорайларга — ажилчы чоннарнын депутаттарынын район Советтеринин күсөкчи комитеттери, көдээ черлер-

болгаш ажилчы чоннарнын депутаттарынын край, область, хоорай (республикага чакырткан хоорайларын) Советтеринин күсөкчи комитеттери организаастар. Автономнуг республикаларын Дээди Советтеринин Президиумнары болгаш ажилчы чоннарнын депутаттарынын край, область, хоорай (республикага чакырткан хоорайларын) Советтеринин күсөкчи комитеттери болза, автономнуг республиканын, крайнын, областнын, хоорайнын бүгү девискээринге сонгулдалар чоруп турар сонгулдалар дугайында бо Дүрүмнүн күсөкчидеңи хайгаара болгаш ажилчы чоннарнын депутаттарынын район болгаш хоорай Советтеринин күсөкчи комитеттеринин шын эвес ажил-чорудулганын дугайында ажилчы чоннарнын хоумдалдарын үзүп шийтпирээр.

23. Ажилчы чоннарнын депутаттарынын район болгаш хоорай (районнарга чартымаан хоорайларын) Советтеринин күсөкчи комитеттеринге хүлээдир чүдүлөр болза:

- а) улус шийткечининге болгаш улус төлээлеринге РСФСР-нің Конституциясынын, ССРЭ-нин эвилдешкен болгаш автономнуг республикаларын суд тургузуунун дугайында Хоойлунун, база сонгулдалар дугайында бо Дүрүмнүн негелделерин сагып тургаш депширткен кандидаттарын регистростаары;
- б) улус шийткечининге болгаш улус төлээлеринин сонгулдаларына херелээр доктаатынган формалыг сонгулда бюллетеньнери-биле сонгулда пункттарынын хандырары;
- в) сонгулда пункттарынын аайы-

V БӨЛҮК

Улус шийткечининге болгаш улус төлээлеринге кандидаттарын депшидери

26. Улус шийткечининге болгаш улус төлээлеринге кандидаттар депшидери эргени хөй-ниити организаацияларга болгаш ажилчы чоннарнын ниитилелдеринге: коммунист партия организаацияларына, профессионал эвилдешкенге, кооператив организаацияларынга, аныяктар организаацияларынга болгаш культура ниитилелдеринге, база ол ышкаш бугурулгө болгаш албан черлеринин аайы-биле ажилчы чоннарнын болгаш албан хаакчытарын ниити хуралдарына, шериг кезектеринин аайы-биле шериг албаныларын ниити хуралдарына, колхозтарын болгаш көдээ суурларын аайы-биле тараачынарнын ниити хуралдарына, совхозтарын аайы-биле совхозтарын ажилчы чоннарнын болгаш албан хаакчытарын ниити хуралдарына тыпсып хандырар.

27. Улус шийткечининге болгаш улус төлээлеринге кандидаттарын депшиктен хамык-ла хөй-ниити организаациялары азы ажилчы чоннарнын ниитилелдери болза, ук кандидаттарын сонгулдаларга чедир 25 хонуктан оозалдаптайн ажилчы чоннарнын депутаттарынын район азы хоорай Советинин күсөкчи комитетинге регистростадыр хүлээлгелиг.

Ажилчы чоннарнын депутаттарынын район азы хоорай Советинин күсөкчи комитетини доктадыр РСФСР-нің Конституциясынын, ССРЭ-нин, эвилдешкен болгаш автономнуг республикаларын суд тургузуунун дугайында Хоойлунун, база сонгулдалар дугайында бо Дүрүмнүн негелделерин сагып тургаш, хөй-ниитинин организаацияларын болгаш ажилчы чоннарнын ниитилелдеринде улус шийткечининге болгаш улус төлээлеринге депшиктен кандидаттарын шуптузун регистростадыр хүлээлгелиг.

28. Улус шийткечининге азы улус төлээлеринге кандидат депшиктен хөй-ниитинин организаациязын ийикке ажилчы чоннарнын ниитилели болза, ажилчы чоннарнын депутаттарынын район азы хоорай Советинин күсөкчи комитетинге ол кандидаттын регистростадырына моон адаанда документтерин кириер хүлээлгелиг:

- а) улус шийткечининге ийикке улус төлээлеринге кандидат депшиктен хуралдын азы заседаниенин президиум кижигуннери аттарын салган, оларнын чурттан турар черлерин айткан протокол, ол протоколга моон адаанда чүдүлгелерин айткан турар: кандидатты депшиктен организаациянын адын, хуралдын азы заседаниенин болган черин, өйүн болгаш оон киржикчилеринин санын, кандидаттын фамилиязын, адын, адазынын адын, оон назынын, чурттан турар черин, партия кижигуннери ийикке кижигуннери, кылдып

VI БӨЛҮК

Бадыйлаашкынын чуруму

37. Улус судтарынын сонгулдаларын бүгү РСФСР-те бир хүнүн дургузунда чорудар.

Сонгулдарын хүнүн сонгулдаларга чедир 45 хонуктан оозалдаптайн РСФСР-нин Дээди Советинин Президиуму доктадыр. Сонгулданы ажил хүнү эвес хүнде чорудар.

38. Сонгукчулар бадыйлаашкына-

биле сонгулда бюллетеньнерин хүлээп алыр болгаш бадыйлаашкынын санаашкынын чорудар төлээлеринин томуйлары;

- г) улус шийткечининге болгаш улус төлээлеринин сонгулдаларынын түннелдерин сонгулда округунун бүрүзүгө доктадыр;
- д) сонгултурган улус шийткечининге болгаш улус төлээлеринге оларнын сонгултурганын дугайында шындалгаларын тыпсыр болгаш сонгултурган улус төлээлеринин даңзынын улус суду бүрүзүгө тургузары;
- е) сонгулда пункттарында төлээлекчилерин шын эвес ажил-чорудулганын дугайында хоумдалдарын хынап шийтпиреп көөрү.
- 24. Улус шийткечининге болгаш улус төлээлеринге кандидат бурүзү дээш берген бадыйлаашкынын санаашкынын чорудары-биле ажилчы чоннарнын депутаттарынын районнар болгаш хоорайлар Советтеринин күсөкчи комитеттери сонгулда округунун бүрүзүгө 5—7 кижи составтыг санаашкын комиссияларын тургузар.
- 25. Улус шийткечининге болгаш улус төлээлеринге кандидат бурүзү дээш берген бадыйлаашкынын санаашкынын чорудары-биле сонгулда пунктунун бүрүзүгө ажилчы чоннарнын депутаттарынын район азы хоорай Советинин күсөкчи комитетинин төлээлекчинин чанынга 6—11 кижи составтыг санаашкын комиссиязын тургузар. Ол комиссияны ажилчы чоннарнын депутаттарынын район азы хоорай Советинин күсөкчи комитетинден бадыйлаар.

VII БӨЛҮК

Сонгулдаларын түннелдерин тодаргайлаары

48. Бадыйлаашкынар санаашкынын кылып турар бажын иштинге бадыйлаашкынын санап турар үедө хөй-ниитинин организаацияларынын болгаш ажилчы чоннарнын ниитилелдеринин ол дугайында тускай төлээлеткен төлээлери, база парралганын төлээлери олуржур эргелиг.

49. Санаашкын комиссиязы хааржактарын айткан, бадыйлаашкына киришкен кижилерин сагып биле бердинген бюллетеньнерин сонгукчулар даңзында кылдынган демделдерин барымдаалап нүүртештиргеш, нүүртешкенин түннелдерин протоколга бижир.

50. Күш чок деп санаар чүдүлөр болза:

- а) доктаатынмаан хевирлиг бюллетеньнер;
- б) улус шийткечинин сонгулда бадыйлаарда бирден хөй кандидаттар артырып каан бюллетеньнер.

51. Ажилчы чоннарнын депутаттарынын район азы хоорай Советинин төлээлекчинин ук сонгулда пунктунун талазы-биле улус шийткечининге болгаш улус төлээлеринге кандидаттар дээш бадыйлаашкынын протоколун тургузар. Протоколдун адаанга төлээлекчи болгаш санаашкын комиссиязынын бүгү кижигуннери аттарын салыр.

52. Сонгулда пунктунун талазы-биле бадыйлаашкын протоколунга айтыр уjurлуг чүдүлөр болза:

- а) бадыйлаашкынын берип эгелээнинин болгаш доосканынын шагы;
- б) сонгукчуларнын даңзы өзүгээр ниити саны;
- в) сонгулда бюллетеньнерин аянган сонгукчуларнын саны;
- г) бадыйлаашкына киришкен сонгукчуларнын саны;
- д) күш чок деп санатырган бюллетеньнерин санын улус шийткечинин сонгуурунун талазы-биле бир ангы болгаш улус төлээлерин сонгуурунун талазы-биле бир ангы кылдыр;
- е) бүгү кандидаттарын фамилиялары балай шийдиыган бюллетеньнерин санын улус шийткечинин сонгуурунун талазы-биле бир ангы болгаш улус төлээлерин сонгуурунун талазы-биле бир ангы кылдыр;
- ж) улус шийткечининге болгаш улус төлээлеринге кандидат бурүзү дээш бердинген бадыйлаашкынын саны.

53. Сонгулда пунктунун бадыйлаашкын протоколун төлээлекчи ажилчы чоннарнын депутаттарынын район азы хоорай Советинин күсөкчи комитетинге дораан чедиртир.

54. Сонгулда бюллетеньнерин шуптузун (күштүүн бир ангы болгаш күш чок деп санатынган бир ангы кылдыр) чуктап танмалаашыгжал кадагалаар кылдыр; коорайларга — ажилчы чоннарнын депутаттарынын хоорай Советтеринин күсөкчи комитетинге, районнарлы хоорайларга — ажилчы чоннарнын депутаттарынын район Советтеринин күсөкчи комитеттеринге, көдээ черлерге — ажилчы чоннарнын депутаттарынын район Советтеринин күсөкчи комитеттеринге дужаал бээр.

Сонгулда бюллетеньнерин сонгулданыр хүнүндө сонгаар 3 айга дургузунда кадалаар хүлээлгени ажилчы чоннарнын депутаттар Советинин күсөкчи комитетинге хүлээдир.

болза, санаашкын комиссиязынын кижигуннери көрүп турунда сонгулда хааржактарын болгаш доктааткан форма өзүгээр кылган сонгукчулар даңзынын барын хынап көөр, оон соонда хааржакты дуглап, чуктап танмалааш, бадыйлаашкынын берип эгелээр дугайында сонгукчуларын чалаар.

40. Бадыйлаашкын кылдыр черге келгеш, сонгукчу бурүзү ынаавыла боду бадыйлаар. Сонгукчулар сонгулда бюллетеньнерин сонгулда хааржаанче сүп кириер чурум өзүгээр бадыйлаашкынын бээр.

41. Сонгукчулар сонгулда бюллетеньнерин долдулары-биле сонгулда болур бажына тускай өрээлдерин тургузар ийикке, азы ангы кабинеттерин кылдыр дериер. Сонгукчулар сонгулда бюллетеньнерин долдуруп турар үедө ол өрээлдерге азы кабинеттерге бадыйлап турарлардан өске кым-даа (оон иштинде күсөкчи комитеттин төлээлекчинин болгаш санаашкын комиссиязынын кижигуннери даа) кирери хоруглуг.

42. Сонгулдалар чорудар бажына келген сонгукчу болза, ажилчы чоннарнын депутаттарынын район азы хоорай Советинин күсөкчи комитетинин төлээлекчинин азы санаашкын комиссиязына паспортун, азы колхозчу дептерин, азы профэвилдешкенин кижигуннери биледин, азы бодунун өске-даа шындалгаларын көргүзөр болгаш оон сонгукчулар даңзында бодунун адын хынаткан сонгукчулар даңзыныга демделгеш соонда улус шийткечинин сонгуурунун сонгулда бюллетенин бол-

гаш улус төлээлерин сонгуурунун сонгулда бюллетенин алыр.

43. Сонгукчу кижини сонгулда бюллетеньнерин долдуларына кылып каан өрээл иштиге барып, улус шийткечининге болгаш улус төлээлеринге сонгуур деп болган кандидаттарынын фамилияларын сонгулда бюллетенинин бүрүзүгө артыргаш, өскелеринин фамилияларын балай шыар. Оон соонда сонгукчу сонгулда бюллетеньнерин сонгулда хааржаанче сүп кириер.

44. Бижик билбесинин азы мага-бодунун кандып бир четпезинин чыдаганы-биле сонгулда бюллетеньнерин боду долдуруп шыдавас сонгукчу болза, сонгулда бюллетеньнерин долдулары-биле сонгулда бюллетеньнерин долдуруп өрээлче кайы бир өске сонгукчуру чалап алыр эргелиг.

45. Бадыйлаашкын берип турар үедө сонгулдалар чорудар бажын иштинге сонгулда агитациязы чорудуп болбас.

46. Сонгулда чорудар бажын иштинге корум-чорумнун дугайында харысалганы ажилчы чоннарнын депутаттарынын район азы хоорай Советинин күсөкчи комитетинин төлээлекчинин хүлээр болгаш оон айттышкынын анаа турган бүгү кижилерге албан болур.

47. Сонгулдалар хүнүндө, дүңкенин 12 шакта, ажилчы чоннарнын депутаттарынын район азы хоорай Советинин күсөкчи комитетинин төлээлекчинин бадыйлаашкынар бээр доозулган деп чарлар болгаш санаашкын комиссиязы сонгулда хааржактарын аждарынче кирер.

55. Ажилчы чоннарнын депутаттарынын район азы хоорай Советинин чанында округтун санаашкын комиссиялары болза, сонгулда пункттарында төлээлекчилерин кичирген протоколдарына үндэилээш улус шийткечининге болгаш улус төлээлеринин сонгулдаларын түннелдерин сонгулда округтарынын аайы-биле санаар.

Бадыйлаашкынын санап турунда хөй-ниити организаацияларынын болгаш ажилчы чоннарнын ниитилелдеринин ол дугайында тускай төлээлеткен төлээлери, база парралганын төлээлери олуржур эргелиг.

56. Округ иштинге бердинген бадыйлаашкынын санап турар бадыйлаашкынын эң хөйүн, тодаргайлаарга бүгү бадыйлаашкынын чартында хөй кезин алган улус шийткечининге азы улус төлээлеринге кандидатты сонгултурган деп санаар.

57. Ажилчы чоннарнын депутаттарынын район азы хоорай Советинин күсөкчи комитетинин чанында округтун санаашкын комиссиязы болза, сонгулда округунун улус шийткечининге болгаш улус төлээлеринге кандидаттар дээш бадыйлаашкынын протоколун үш экземпляр кылдыр бижип тургузар. Протоколдун адаанга санаашкын комиссиязынын кижигуннери шупту аттарын салыр.

58. Сонгулда округунун бадыйлаашкын протоколунга айтыр уjurлуг чүдүлөр болза:

- а) округта сонгукчуларын ниити саны;
- б) сонгулда бюллетеньнерин алган сонгукчуларнын саны;
- в) бадыйлаашкына киришкен сонгукчуларнын саны;
- г) күш чок деп санатырган бюллетеньнерин санын улус шийткечинин сонгуурунун талазы-биле бир ангы болгаш улус төлээлерин сонгуурунун талазы-биле бир ангы кылдыр кылдыр;
- д) бүгү кандидаттарын фамилиялары балай шийдиыган бюллетеньнерин санын улус шийткечинин сонгуурунун талазы-биле бир ангы болгаш улус төлээлерин сонгуурунун талазы-биле бир ангы кылдыр кылдыр;
- е) улус шийткечининге болгаш улус төлээлеринге кандидат бурүзү дээш бердинген бадыйлаашкынын саны.

59. Бадыйлаашкынын санаашкыны доозулган соонда ажилчы чоннарнын депутаттарынын район азы хоорай Советинин күсөкчи комитетинин даргазы сонгулда округтары бурүзүгө бадыйлаашкын протоколун бир хоолгазын АССР-нин Дээди Советинин Президиумунга азы ажилчы чоннарнын депутаттарынын край, область, хоорай (республикага чакырткан хоорайларын) Советинин күсөкчи комитетинге чедиртир.

Протоколдун ийи дугаар хоолгазын АССР-нин Юстиция Министерствозунун ажилчы чоннарнын депутаттарынын край, область Советинин чанында эргелелинче оон-биле денге чедиртир.

Протоколдун үш дугаар хоолгазы улус судунун сонгулдаларын бүгү херектеринге калды ажилчы чоннарнын депутаттарынын район азы хоорай Советинин күсөкчи комитетинин херектеринге артар.

РСФСР-нің улус судтарының сонгулдаларының дугайында дүрүм

(Төнчүзү. Эгеzi 2-ги арында).

60. Сонгулда округтары Бүрүзүнүн бадылаашкын протоколунун ааанга ат салганынын сонда ажилчы чоннарнын депутаттарынын район азы хоорай Советинин күүсекчи комитетинин даргазы сонгулдаларнын түндейин чарлаар болгаш улус шийтекчилеринге болгаш улус төлээлеринге сонгутурганнарга сонгутурганнын дугайында шындыкты тыпсыр, база ол улус судунун талазы-биле сонгутурган улус төлээлеринин данзынын, оон алаанга ажилчы чоннарнын депутаттар Советинин күүсекчи комитетинин даргазы болгаш секретари ат салган сөөлүндө ону улус шийтекчилерге сонгутурган кижиге дамчыдып бээр.

61. Бир эвес улус шийтекчилеринге кандидаттарнын чангызы-да сонгулда округунга бадылаашкыннарнын эң хөйүн албаан болза, ажилчы чоннарнын депутаттарынын район азы хоорай Советинин күүсекчи комитети ол дугайын АССР-нин Дээди Советинин Президиумунче, азы ажилчы чоннарнын депутаттарынын край, область, хоорай (республикага чыгырткан хоорайларнын) Советинин күүсекчи комитетинче доп-дораан дыннадыр болгаш бадылаашкыннарнын эң хөй санын алган ийн кандидатты катап бадылаарын чарлаар. Катап бадылаарыннын хүнүн сонгулдаларнын бир дугаар ээлчээ эртеннин сонда ийн неделадан орай эвес хуусаа иштине доктадыр.

62. Бир эвес бадылаашкыннарнын эң хөйүн алган улус төлээлеринге кандидаттарнын саны сонгулар ужурулу улус төлээлеринин доктаатынган санындан эвээш болур болза, ажилчы чоннарнын депутаттарынын район азы хоорай Советинин күүсекчи комитети ол дугайын АССР-нин Дээди Советинин Президиумунче азы ажилчы чоннарнын депутаттарынын край, область, хоорай (республикага чыгырткан хоорайларнын) Советинин күүсекчи комитетинче доп-дораан дыннадыр.

63. Автономнуг республиканын Дээди Советинин Президиуму азы ажилчы чоннарнын депутаттарынын край, область, хоорай (республикага чыгырткан хоорайларнын) Советинин күүсекчи комитети азы катап бадылаашкын чорудар дугайында, азы ук сонгулда округунун талазы-биле улус төлээлеринин санын чогууру-биле кызырар дугайында айтышкын бээр.

Бир эвес катап бадылаашкын чорудары эрежок чугула деп санаан болза, ол катап бадылаашкын чорударын сонгулдаларнын бир дугаар ээлчээ эртеннин сонда ийн неделадан орай эвесе доктадыр. Катап бадылаашкынга сонгулдаларнын бир

дугаар ээлчээ бадылаашкыннарнын эң хөй санын алгылаан улус төлээлеринге эрежок херектиг санын кандидаттарны кирер.

63. Бир эвес сонгулда округунга бердинген бадылаашкыннарнын саны ол округта бадылаар эргелиг сонгулчуларнын чартындан эвээш болур болза, ажилчы чоннарнын депутаттарынын район азы хоорай Советинин күүсекчи комитети ол дугайын АССР-нин Дээди Советинин Президиумунче азы ажилчы чоннарнын депутаттарынын край, область, хоорай (республикага чыгырткан хоорайларнын) Советинин күүсекчи комитетинче доп-дораан дыннадыр болгаш чаа сонгулдалар чорударын сонгулдаларнын бир дугаар ээлчээ эртеннин сонда ийн неделадан орай эвес хуусаа доктадыр.

64. Улус шийтекчилеринге болгаш улус төлээлеринге кандидаттарын катап бадылаарын болгаш күш чок деп санаан сонгулдаларнын орнунга чаа сонгулдалар чорударда, сонгулчуларнын баштайгы сонгулдаарда кылган данзынын барымдалаан, база сонгулдалар дугайында до Дүрүмү бүрүн сагып тургаш чорудар.

65. Улус шийтекчи чогууру хуусаанын бетинде үнө бээр (сонгулчулар дедир кыйгыртып дүжүрер, өлүр, инвалид апар болгаш өске-даа) ужуру таварышканда улус шийтекчилеринин чаа сонгулдаларын улус шийтекчилеринин үнгөн хүнүндөн сонгаар үш-айдан орай эвес хуусаа иштинден автономнуг республиканын Дээди Советинин Президиуму азы ажилчы чоннарнын депутаттарынын край, область, хоорай (республикага чыгырткан хоорайларнын) Советинин күүсекчи комитетинче доп-дораан дыннадыр.

66. Бир эвес улус төлээлеринин элээн хөйү кызытынып үнгени-биле улус төлээлеринин бар саны ук улус судунун чогумчалыг ажилдаарынга чедишес апар болза, улус төлээлеринин немелде сонгулдаларын организаастаар.

67. РСФСР-нин хамаатызынын улус шийтекчилеринге болгаш улус төлээлеринге сонгууру болгаш сонгулар эргезин боттандырынгга күчүлээр, мегелээр, кыжаныр ийякке хээлидээр аргалар-биле аңаа боогдал чедирер кым-даа кижини — ийн чыл чедир хуусаада хосталгазын казып ялалаар.

68. Сонгулда документилерин өскерттип будаар ийякке, азы улус судтарын сонгуп турунда бадылаашкыннарнын санаашкыннын сагышты-биле шын эвес кылган албиз дужаалдыг кижини — үш чыл чедир хуусаа иштинде хосталгазын казып ялалаар.

Совет тургузуг

Райкүүскомнун хуралы

Ажилчы чоннарнын депутаттарынын Сүт-Хөл район Советинин күүсекчи комитетинин чоокта чаа болган хуралыга Улуг-Алаак школазынын өөредилге-кижизидилгелиг ажилынын дугайында школа эргелекчи Сокустун илеткелин дыннаан.

Илеткелден илерээни болза, ол школанын өөредилге-кижизидилгелиг ажилында хөй четпестер бар болган. Школага отуулар 700 кулаш ыяштын өртөөн эртен кыжын үндүрүп берген. Ол ашаны Жданов аттыг колхозтун даргазы Капкаанак күрүнө чээшкенине кирген болгаш мынчага чедир школыны ыяш-биле хандырбаан. Школа чанынга чүгө 15 кулаш ыяш дүжүргүнгөн.

Школанын кышка удур белеткел кылдырмаан, оон өөредилге-кижизидилгелиг ажилы чорувастан. Школа эргелекчизи Сокустун эгдээш чамдык башкылар ажилында

ээ-харысалга чок болуп, кандыгдаа календарь план чокка ажилдап турар. Чоннун уругларын школаже улам хаара тудуп, оларны келер үенин каадырлары кылдыр белеткээринден туржук, харын Сокуст школынын 4 дугаар класынын өөренкичлерини шуут тараткан турган.

Школада, өөредилге-кижизидилгелиг ажилдарын чорувайн турарындан дыка хөй өөренкичлер өөредилге шагы үскен.

Сокустун ажилдарында бар четпестерни болгаш оон ажилга харысалга чок чорууну райкүүскомнун хуралындан илереткеш, Сокусту ажилындан дүжүргөн. Оон орнунга эш О. Биче-оолду томуйлаан.

Улуг-Алаак школазынын ажилы сегидип чорударын районога болгаш школа эргелекчизи Биче-оолга райкүүскомнун хуралындан шынгыны дааскан.

С. САНДАН.

Суму Советинин сессиязы

Октябрьнин эге үезинде Эрзин районун Нарын суму Советинин 5 дугаар сессиязы болуп эрткен. Ол сессияга сумуда бирик өөредилгезинин чоруп турарынын болгаш «Коммунизмче орук» колхозтун кышка удур белеткелинин дугайында айтырылганын чугаалашкан.

Сумуда бирик өөредилгезинин чоруп турарынын дугайында суму Советинин даргазы К. Мажый илеткел кылган.

Чыл эгезинде 12 кезек черге бирик бөлүмнерин организаастап тургаскан. Ол бөлүмнерге бирикти биче билдир болгаш шуут билбес 100 ажыг кижиле хаара тутунган турган. Бирик бөлүмнери баштайгы айларда эки ажилдап турган. Суму Советинин даргазы бөлүмнерин ажилына дузаламчы чедирип, кичээлдерге олуржуп эртип, арга-сүмелерин берип турган. Оон түнелинде культурмейжи Молан чонон ортузунга, бирик билбес чорукту узуткаар ажилга эки киржи, бирик билбес 19 кижини болгаш биче билдир 8 кижини бирикке өөрткен.

Бирик өөредилгезинин ажилы баштайгы үезинде эки чоруп турганда болза, сөөлү үеде шуут чорувастан. Бирик бөлүмнери ботта-

ЧАА ПЕКАРНЯ

Тес-Хем районун Калинин аттыг колхозунун Белдир-Арыг суурунда чаа пекарня тургустунган. Пекарня хлебти үргүлчү быжырып турар апарган.

Оон-биле кады Белдир-Арыг суур-

Урезин уруушкуну сула

Чөөн-Хемчик районун Хайракан сумузунда эш Ривнок даргалаан Сталин аттыг колхозта урезин уруушкуну кончуг оожум чоруп турар. Келер чылдын тарылгазынын урезин планынын чүгө 15 хуузуун складата уруп алган. Арбай, чин-

да эге школанын тускай столовазын ажилында, пекарня столовазын ба-за хандырып турар. Колхозчуларнын чаагай культурлуг амьдыралы хүн келген турду-на депшип, сайзырап турар.

Б. КАРА-ООЛ.

К. НЮРЗАТ.

Д. СЮРИОН-ООЛ.

Аңчыларнын чөвүлел хуралы

1951 чылдын сөөлүгү кварталында аң-өлүк белеткелинин планын күөседир дугайында айтырыгын Эрзин районун аңчыларнын чөвүлел хуралына чугаалашкан.

Ол чөвүлел хуралга 54 аңчылар олуршкан. Аңаа аң-өлүк белеткелинин дугайында илеткел болган. Күсүкү, кышкы аяныр сезонунда аң-өлүк белеткелинин күөседир талазы-биле районун аңчыларнын мурнунда чугула улуг сорулга салдыган.

Колхозтарын аңчылар аяныр сезонунда аң-өлүк белеткелинин планын чедишкенин күөседир дээч социалисттик чарыштын хүлээлгелерин алган. «Кызыл сылдыс» колхозтун аңчылар бригаданын бригадир эш Сандыкчап чөвүлел хуралга сөс ап чүве чугаалааш, — районун белеткел конторазы аяныр сезону-

нун үезинде, аянырнын чугула херекселдерин, аңчыларнын херекселдерин чогууру-биле четче белеткевейин турар-дыр, ам ол четпестерни чайладыр херек, аң-өлүк планын чедишкенин күөседир дугайында бистин колхозтун аңчыларын райпо-биле керээ чарган, мен ол керээни күөседир дээш хүлээнип тур мен — дээр.

Сарыг-Булуң сумунун аңчызы Балган аң-өлүк белеткелинин талазы-биле чарган керээни долдур болгаш аяныр күөседирин чөвүлел хуралга хүлээнип чугаалаан. Чөвүлел хуралга аңчылар хүлээлге албышаан аң-өлүк белеткелинин планын чедишкенин күөседир сорулга-биле Тес-Хем районун аңчыларын социалисттик чарышка кыйгырткан.

О. ДОГУЙ-ООЛ.

Улегерлиг медицина ажылдакчызы

Бич-Хем районун Ленинкада «Кызыл сылдыс» колхозта эмнелге салбырын эргелекчинде Фельшер Надежда Кочнева ажилдап турар. Эш Кочнева колхозчуларнын болгаш чурттакчы чоннарнын ынакшылы болгаш хүндүткөп көөр чоруун бодунун эки ажилы-биле чедилип алган.

Ол, аарыг кижилерге эптиг ээлдек болгаш медицина дузаламчызы кайда хереклетинген болдур, ынаар хүндүс-даа, дүне-даа хамаан чок чоруп каар. Ол бодунун эмнээр ажилын чорутушаан, оон-биле кышы медицина пропагандазын чурттакчы чонон ортузунда калбаа-биле чорудуп турар.

Ол, арат херээженнерни аыш-чөмүн канчаар белеткээринден эгдээш уругларын культуралыг эзу-биле кижизидеринге чедир санитария болгаш гигиенанын өг-бүлө иштигге сагып боттандырыа чорур дүрүмнеринге өөредип турар. Ол, колхозтар фермаларына үргүлчү барып,

ында саанчыларга болгаш ферма ажилдакчыларына медицина темаларына беседаларын кылып берип турар.

Эш Кочнева калдамырлыг оспа, дизентерия болгаш ижин тифи хереклиг аарыларга удур бичин уругларга эм сыктырышкыннарнын чогуурун өйүндө чоруткан.

Оон аарыг кижилер хүлээп алыр эмнелге черинин ишти канчаар-даа аажок арыг-сылыг болгаш чылыг Ол бодунун албан черин кышка удур эки белеткен алган. «Кызыл сылдыс» колхозтун баштаар чери (даргазы эш Мактар) эмнелге салбырына эки дузалап турар. Эш Кочнева колхоз баштаар черинин көргүзүп турар дузаламчызын бедни-биле үчөлөп көрүп турар.

Комсомолчу Надя Кочневэ — колхозтун хөй-инин амьдыралынын илдепкейлиг киржикчизи. Эр, херээжен болгаш улуг, биче колхозчулар аңаа кончуг ынак.

Л. ФЕДИНА.

Колхозчулар күш-хүнүнүн минимумун ыяавыла күөседир

Улуг-Хем районун «Кызыл туку» колхозунун эр, херээжен колхозчулары нинтинин күш-ажылына илдепкейлиг болуп турар, олар хөй-хөй күш-хүннеринин төлөвиринге тараа, ашка авансаларын хөйү-биле алган. Колхоз баштаар чери чылдын баштайгы чартында колхозчуларга күш-хүннеринин төлөвирин дээш 17 муң 342 килограмм тарааны, 18 муң 302 рубльди авансага берген.

Колхозчу Кошкар-оол 312 килограмм, чылгычы Тамдын-оол—650 килограмм, хойжу Суван-оол—497 килограмм, Ызаа ажаакчызы Манижап—260 килограмм, Бады-Доржап—343 килограмм тарааларын баштайгы авансага алган турган. Көдээ ажил-агый артелинде күш-ажыл кылып шыдаар 82 колхозчулардан 77 кижиге күш-хүнүнүн минимумун чартык чылда-ла ажыг күөседип алган.

Колхозта чамдык кижилер күш-ажылдын сагылга-чурумун

үрөп, нинтинин күш-ажылын үчөлөп көрбөй турар. Чартык чыл дүргүзүлдө колхозчу Бичен чүгө 17, колхозчу Чаш—11, Чолдай—4,5, Уйкук—15, Вавуу-Доспаң—7,5 күш-хүннерин ажилдап алганнар, бо фактылар болза, ажилга чалгаа кижилерин барын тодаргай илердип турар. Колхозка азырадыксаар, өскенин күжү-биле амьдыраар хөөн-ге алып турар ындыг чорук-биле колхозчулар канчап-даа эптежиш шыдаас.

Колхоз баштаар чери күш-хүнүнүн минимумун күөсетпээн кижилерни дарый кемчег алыр ужурулуг. Колхозчу кижиге күш-хүнүнүн минимумун ыяавыла ажыг күөседир хүлээлгелиг. Күш-хүнүнүн минимумун күөсетпээн кижилер боттарынын улуг четпестерин дарый чалаткаш, ажилынын эки түнелин көргүзөр дээш кызымак чүткүдүн салыр херек.

Х. ТЕМБИРЕЛ.

Мал кыштагладышкыннын организаастаары— көдээ Советтернин эң чугула сорулгазы

Партия болгаш Чакак болза, чыл бүрү мал кыштагладышкыннын белеткээр болгаш чорударын организаастаарынче бүгү партия, Совет болгаш көдээ ажил-агый органнынын онза кичээнгейин укладырып турар. Кыш болза, малдын туруш байдалын, чөмгерилгезин, ажаалгазын организаастаар айтырыгче улуг кичээнгей салырын негеп турары билдингир. Кыштаглаашкыннын чедишкенин чорутканындан мал ажилынын сайзырадырынын күрүнө планын күөседир, оон продуктулуун бедирер болгаш малдын баш санын камгалап алыры база хамааржыр.

Тывага мал ажилы социалисттик ажил-агыйнын эң чугула адырларын бирээни болур. Нийтлештирген малдын баш санын чыл бүрү өстүрер, малдын продуктулуун бедирер болгаш колхозчуларга хөй орулганын берген турзун дээш бистик обласка партия биле чааа хүн-бүрүнүн дузаламчызын көргүзүп турар.

Нийтлештирген мал ажилын сайзырадырынын үш чыл планын күөсетпидиан, обласкын колхозтары малдын баш санын көвүдөдир талазы-биле багай эвес көргүзүлгенин чедилип алган. Обласка мыйыстыг бо-да малдын баш санын өстүреринин үш чыл планы 107,1 хуу, хөй өшкү талазы-биле—119,1 хуу, чылгы мал талазы-биле — 120,1 хуу, а хаваан талазы-биле — 135,7 хуу күөсетинген.

Обласкын элээн хөй колхозтарынын мал ажилынын фермаларында каш муң баш мал бар болуп турар. Чижээ, Сүт-Хөл районун Киров аттыг колхозунун мал ажилынын фер-

мазында 7300 баш мал, ол-ла районун Калинин аттыг колхозунда 5 муң ажыг баш, Тес-Хем районун Сталин аттыг колхозунда 5850 баш, ол-ла районун Калинин аттыг колхозунда 6300 баш, Ленин аттыг колхозунда 10150 баш мал бар. Бо чорук колхозтарнын удурткучуларына, көдээ Советтернин даргаларына, обласкын зооветспециалистеринге болгаш колхозтарнын бүгү мал ажилдакчыларына улуг кыштагладышкыннын чедишкенин чорударын хандырап ужурулуг кемчеглерни боттандырынгга улуг харысалгалыг болурун хүлээдип турар.

Эрткен чылын колхозтарнын мал кыштагладышкыннын белеткелине турган чазыглары бо чылын ба-за катаптал турар. Колхозтарда мал кыштаглаашкыннын эки хандырынын мал кажааларынын тудуглары эң чугула кемчег Золур. Колхоз фермаларында малдын баш санынын өзүлдезинден мал кажааларынын тудуунун жожудал турары болгаш оон чедишпейн турар чоруну нийтлештирген мал ажилынын моон сонгаар улам күчүлүг көдүрүлүшкүнүгө, өдүм-чидимден малды камгалаарына болгаш оон продуктулуун бедиреринге шаптык ужураштырып турар.

Бөгүн колхозтарда улуг мыйыстыг мал бажынын чүгө 68 хуузуун, хөй өшкүнүн 68,1 хуузуун, ажилчын чылгы малдын 88 хуузуун кажаалар-биле хандырган турары көдээ Советтеринин, көдээ ажил-агыйнын район килдистеринин, колхозтарнын баштаар черлеринин талазында бо ажилды чедир үнелөвейн турарын айтып турар-дыр.

Байдал ындыг турбуза, колхозтарда мал кажааларынын тудуун кончуг багай чоруп турар. Октябрь 1-ге чедир инек мал кажааларынын тудуунун планы чүгө 13 хуу, хөй кажааларынын — 21 хуу, чылгы кажааларынын — 15,9 хуу күөсетинген. Мал кажааларынын тудуунун талазы-биле ажил Бай-Тайга, Сүт-Хөл, Чөөн-Хемчик болгаш Тес-Хем районнарнын колхозтарында онза багай болуп, октябрь 1-ге чедир чангыс-даа доозулган кажаа тудуу чок болган. Бо дугайында шынгыны кемчеглер албас болза, бо айткан районнарнын колхозтарына каш муң баш малды кыштын соок үезинде кажаа чок черге тургузар апарары чайлаш чок.

Тудул планын күөседир-биле колхоз бүрүзүгө күш-ажыл кылып шыдаар колхозчуларнын 30—40 хуузуун тудуг ажилына кирерин эрежок чугула турбуза, бо районнарнын колхозтарынын бригадаларына чүгө 10—12 кире, харын оон-даа эвээш кижилер ажилдап турар. Танды районун эш Рудин даргалаан «Кызыл партизан» колхозу беш чыл иштинде инек кажаазы тудар деп планнап келген, ам беш чыл иштинде ол тудуг күөсетинмээш. Оон ужурунда 1951 чылда бо колхозта 370 баш инек малга кажаа чедишпейн турар. 1951 чылдын планын эзугаар колхоз 3 инек кажаазы, 1 бызаа кажаазы, 1 чылгы кажаазы тудар ужурулуг турган, амга чедир ол тудугларын бестин эгдээлээш. Ол ышкаш Тес-Хем районун Ленин аттыг, Сталин аттыг колхозтары — хөй, инек кажааларынын тудуун амга чедир чорутпайн турарлар.

Көйхөз даргаларынын талазында мал кажааларынын тудуун организаастаарынын айтырыгын эге-ле тоовайн турарын бо фактылар көргүзүп турар. Көдээ Советтеринин даргалары, колхозтарнын баштаар черлери кыштын соогу дүшкүжө чедир мал кажааларынын тудуушкунун болгаш септелгезин доозар дээш тодаргай кемчеглерин доп-дораан алыр хүлээлгелиг. Колхоз бүрүзүгө тудуг бригадаларынын составын көвүдөдир, тудуг материалдарынын сөөртүлгезин үзүктөл чок организаастаар, тудуг бригадаларынын ажилын хүн-бүрү удуртуп болгаш хынаар херек.

Мал кыштагладышкыннын эки хандырынга ийн дугаар эң чугула чүгө болза, кышкы үенин бүгү дүргүзүндө малды кемчег-биле хандырап болгаш оон чөмгерилгезин плин организаастаары болур.

Малга бедүүн болгаш шыктыг темнери белеткээрин организаастаар талазы-биле чогуур кемчеглер албаанын чылдагаанындан обласкын чамдык районнары, колхозтары мал чөм белеткээринин доктааткан планнарын ыракта четпес күөсеткен. Чижээ, Танды районун колхозтары сизен белеткелинин планын чүгө 69,1 хуу, силос салышкыннын 77,0 хуу, саваа сарааттарынын планын орту-даа чедир күөсетпээн, Тес-Хем районун колхозтары сизен белеткелеринин планын 75,9 хуу, саваа сарааттарынын 40 хуу, а ол районун Молотов аттыг колхозу сизен белеткелинин планын чүгө 28,2 хуу, Жданов аттыг колхоз — 40,8 хуу, Сталин аттыг колхоз — 52,3 хуу күөсеткен.

Тус-тус районнарда болгаш колхозтарда шак мындыг байдалдар болгаш үеде малды эки кажаалар болгаш кемчег-биле өй-шаанда хандырап дугайында улуг дүвүрээзинин байдалды түргүзүп турар-дыр. Мал кажааларынын тудуун болгаш мал чөмнеринин чылдазын күштел-

деринче райкүүскомнарнын, көдээ ажил-агыйнын район килдистеринин удурткучуларынын, көдээ Советтеринин болгаш колхозтар баштаар черлеринин даргаларынын бүгү харыс-салгазын дындыдып, улуг күженишкенин кемчеглерин доп-дораан алырын бо байдал негеп турар-дыр.

Колхоз бүрүзүгө тудууну күштелдерин-биле херекелештир, ажилдын шынары дээш контролду тургузар ужурулуг. Тудуг техниктери, зооветспециалистер тудугларга үргүлчү барып, тудуун дүргөдөдирин болгаш оон шынарын экижидерин организаастаарына арга сүмени бээр, боттуг дузаны көргүзөр ужурулуг. Мал ажилынын фермаларында улуг күш үндүрер ажилдарын механизациязын болгаш электрофикациязын оларга бүрүн ажилдап болур кылдыр мал кажааларын тудуунын доктааткан төлөвдөдөдирин эзугаар оларны чүгө чангыс аай хевирлиг кылдыр тудар херек.

Чамдык колхозтарда белеткээ мал чөмненин четпезин өөренип көргөш, ажаап алдынмаан черлеринин бүгү арктан сизенин болгаш саваннарнын немей ажаап алырынын, бүгү дазылында чөмшигилерин болгаш картофельди ажаап алырынын аргазы-биле четпейн турар мал чөмненин долдурарын дүргөдөдир херек. Колхоз бүрүзүгө үрезин уруушкунун хандырган сонда бо чылдын дүжүдүндөн мал чөмненин тараазын бүрүн үзүп тургузар херек.

Белеткенин мал чөмненин ай бүрүзүндө чарыдаарынын планын тургузар болгаш олар ажилдарын планнаар. Эң эки чөмненин кыштаглаашкыннын артык харыс-салгалыг үезинде, база мал оолдап турар үеде чарыдаар кылдыр планнаар ужураут. Мал чөмненин камналганын ажилдап төлөөдө, кажаа бүрүзүгө малга сизен каап бээр үзүктөрүн тургузар.

Мал кыштагладышкыннын өй-шаанда белеткээрин болгаш чорударын организаастаарына колхозтарга улуг дузаны зооветспециалистер көргүзөр ужурулуг. Бо үстүндө ажилдар талазы-биле колхозтарга боттуг дуза көргүзөринден аңаа, специалистер болза, малдын кызыраар чоруну-биле демисейди организаастаар, малды тарып боозадыр пункттарын ажилын экижидер, бүдүрүчүлери колхозтар аразына солуштуруунын организаастаар болгаш оларны чөп ажылаар талазы-биле ажилды колхозтарга чорудар.

Кышкы үеде мал ажилынын зоотехниктиг болгаш ветеринарлыг хандыралганын экижидер эрежок чугула. Малдын калдынын байдалы хамаан чокка колхоз фермаларына малды ай санында хынап көрүп, малдын калдынын, күш-ленгелинин дугайында тускай актыларын тургузар илерээ четпестерин узуткаар болгаш бүрүзүгө кижилерин харыс-салгага кирер талазы-биле тодаргай кемчеглерин алыр. Мал бажынында, мал чөмненин чарыгалынын-даа талазы-биле мал ажилынын фермаларында үчөт болгаш отчөтү үнелээни-биле экижидер херек. Бүгү колхозтарга күш-ажылдын организаациязын болгаш төлөвирин чурумчулар, мал ажилынын талазы-биле планын онаалдаларын ажыг күөсеткен колхозчуларга немелде төлөвир тыпсыр дугайында хоюлдуу боттандырап. Мал оолдап эгелей бээр биле-биле бүгү фермаларга дүнекиниг дежурныйларын тургузар.

Көдээ Советтер болгаш оларнын чанында дузала

Колхозтарга инвентаризацияны чогуур хуусаазында шын чорудар

Инвентаризация дээр, үнелик материал хөрөнгийн, акша-мөнгүнүн барын бүрүн-биле хынаары, бухгалтерия санажылгаларын болгаш колхозтарда бар турар артышкыннар шын үчедун хынаары болур. Инвентаризацияны чыл отчедун кылырын мурнунда колхоз бурзунге ыявалы чорудары эргежок чугула.

Колхозтарга долу инвентаризацияны чорудары улуг ажыл-агый болгаш политик уjur-дузалыг. СССР Конституциянын 7 дугаар чүүлүн айтышкын, кедээ ажыл-агый артынын Уставнын 8 дугаар чүүлүн болгаш 1932 чылдын август 7-де СССР Чазанын социалистик өнчүлү камгалалын дугайында доктаалынын негелдизин колхозтар болгаш колхозчулар кайы хире күүседип турарын инвентаризация көргүзөр уjurулур.

Инвентаризация болза, колхоз хөрөнжин кадагалап, ажылга турарында эт-хөрөнгиге ажыл-агыйы эвес, ээ-харыскал чок, оорлар, самчыгдал чикетиг четпестерин илередип узуткаар уjurулур.

1951 чылда Бин-Хем, Таңды районнарны колхозтарына колхозтарнын ревизия комиссиялары квартал сайында хыналда ажлын чорудуп, эт-хөрөнгийн, продуктуларын, материалдарны болгаш акша хөрөнгилерин кадагалап, ажылга турарында четпестерин чогуур өйдө илередип турган. Тес-Хем, Эркин, Барын-Хемчик болгаш өске-даа элээн хей районнарны колхозтарына 1951 чылдын дугузунда чыгыс-даа хыналда чорутууна, колхозтарнын ревизия комиссиялары ажылдавайн турар. Оон түнелинде Тес-Хем районун Сталин, Калинин аттыг колхозтарына хей мал өлүк хоран болгаш эыке хергелзэни база хей болган ол дугайында кандыг-даа акт чок болуп турар.

Моон уjurунда октябрь айнын иштинде бүгү районнарга ревизия ажлын экижидер болгаш колхозтарда үргөлд, самчыгдалга удур демиселди күштедирер айтыртың талазы-биле колхозтарнын ревизия болгаш санажылгаларнын чөвүл хуралдарын чорудары эргежок чугула.

Инвентаризацияны чорударда мындыг чүүлдерни кылыры эргежок чугула:

Эт-хөрөнгийн, продуктуларын болгаш материалдарын, база ол ышкаш колхозтун акша-мөнгүнүн барын илереди.

Автомашинаны чөп ажыглаар

Чаа-Хөл районун чамдык колхозтарында боттарынын автомашиналарын чөп ажыглаас чоруктар хей. Чижээ, «Тилелге» колхоз 1948 чылда бүдүн чартык тоннанын машинаын садып алган.

Эрткен шоолу эвес, каш чылдарын иштинде ол машина ажылгадан колдуунда-ла үнүп турар. Бо үенин иштинде ук машинага беш чедир чолаачылар солуккан. Ам ол машинаын чамдык кезектери шуут чиктилен болгаш үрелген. Халашкан чолаачылар машинаны хүлээп алганында-даа, дужаап берип турунада документилер өзугаар дужаап бербес, анаа кааптар чоруктардан ол машинанын септелгези улгаткан.

Ук машинанын чүглө септелгезинге безин 4286 рубль чарыглатынган болгаш чолаачыларга 7376 рубль төлөтинген. Мынча хей түнүг рубль үнүп турза-даа ол машинанын ажыг кончуг эвээш болган.

Ол ышкаш «Бай-Булу» колхоз «ГАЗ-51» деп автомашинаны садып алгандан бээр чүглө чыл чедип турар хирезинде, чартык чылда ажыл чок анаа турган. Оон чылдагааны чаа техниканы билбес, чолаачылар эрге чок кижилер машинаны кайы хамаан чок чорудуп турганында. Машинанын септелгезинге болгаш кывар-чаар чүүлүнге 5200 рубль ча-

МТС-ке болгаш өске-даа албан черлеринге база хуу кижилерге колхозтарнын бээр өрелеринин артын, колхозтарга белеткел черлеринин, яны-бүрү албан черлеринин, хуу кижилерин талазында бээр өрелеринин артын хынаар, оон ынай дебитордук өрелерин узуткаар талазы-биле колхоз баштаар черлери кандыг хемчеглер алганыл дээрзин хынаар.

Күш-хүннерин санаарын болгаш колхоз кезигүннери-биле санажылганы кайы хире чорудуп турарын хынаар. Колхозтарга инвентаризацияны декабрь айны иштинде чорудар. Инвентаризацияга белеткел ажылын декабрь 1-де дооскан турар уjurулур.

Инвентаризацияны чорударда бо чылдын декабрь 1-де турар байдалын барымдаалаар чүүлдер болза: бүдүрүлгенин бүгү кол-кол чепсектерин болгаш эт-хөрөнгийн (малдан ангыда), продуктуларын болгаш материалдарын (албан черлери-биле болгаш хуу кижилер-биле санажылгаларын), база колхоз кезигүннеринге натур-биле болгаш акша-биле тыыскан авансылар талазы-биле санажылгаларын хынаар. Келир чылдын январь 1-де турар байдалын барымдаалаар чүүлдер болза: улуг, биче малдарын, колхозтун кассазында, агар санында болгаш капитал салышкынын санында акша-хөрөнгийн, өртектиг саазынарны, акша болгаш натур орулгаларнын хуваалдазынын талазы-биле колхоз кезигүннери-биле санажылгаларын хынаар.

Оон ынай доозулбайн турар тудугга, капитал септелгеге болгаш бүдүрүлгеге үндүрген чарыгдалдарын хынаар. Инвентаризацияны чорударына колхоз баштаар чери мындыг составтыг комиссияны тургузар: комиссиянын даргазына колхозтун санажылгы, кижигүннеринге ийи-үш хире чү муракчы колхозчуларны кириер. Инвентаризацияны чорударына ревизия комиссиязы бүрүн кириер.

Анык малдардан ангыда, өске эт-хөрөнгийн үнесин улгатырбас. Анык малдарын улуг малдарнык болууче шилчилерде күрүенин белеткел өртөн барымдаалаар. Анык малдарын өртөн улгатыра, да дигри дензизин болгаш малдын үрелиг шынарын көөрү чугула.

Инвентаризацияны чоруткан соонда колхоз баштаар чери, ревизия комиссиязы чыл отчедун кылырына материалды белеткээр.

В. КАЛИНИН.

рыгатынган. Машина ынай-бээр чоруп турда хей пассажирлер олуртуп, оон кирген орулганы колхоз орулганын киирбейн турар. «Бай-Булу» колхоз Чаа-Хөл районче 450 ажыг километр черге машинаын ажыл уjurу-биле чоруткан. Ол ынай-бээр чорурда чүк чок чоруп, чүглө пассажирлер олуртуп турган. Ол үеде машинаны ап чоран Хайдып пассажирлерин акшазын колхозка киирбэни тодаргай. Шак ындаг чоруктар-биле колхоз даргазы Комбунуц эптежи турары шын эвес.

Оон-биле кады колхозтар санажылгалары кандыг-даа барымдаалар чокка хей кывар-чаар чүүлдерин үндүр-кири бижил, ол чүүлдерин, санданызын кылбайн турар. Анаа база-ла «Бай-Булу» колхозтун санажылгы Лопсан, «Тилелге» колхозтун санажылгы Сагаан-оол олар хамааржырлар.

Колхозтун автомашинанын ажыг канчаар-даа аажок улуг турда, колхоз даргазы ол машинанын эдилелинче, септелгезинге кичээниг салбас чорук канчап-даа таарышпас. Колхозтар даргалары автомашинаны чөп ажыглап, оларнын ажылын үргүлчү хынап, тыпкан орулгаларнын самчыгдалчылары-биле эрес демисежири чугула.

К. СУНДУЙ.

Магазин септелгезин дүрген доозарынче сагыш салыр

Эркин районун төвү Сарыг-Булу суурда районун хергелкчилер иитилелинин № 2 магазинин септелгезин август айда эгелзэн. Ук магазинин септелгезин доозуру ыраан. Магазиништукатуралаары чүглө кезик кирип турар, а ону дүрген доозарынче районун хергелкчилер иитилелинин удуртукчулары эштер Танов, Лиант, Төгү-оол олар сагыш салбайн турарлар. Ам магазинин септелгези дүргедээр хамаан чок, харын сөөлү үеде бүдүн турган сонгаларын шиллери шуптү бустугулап калгылаан.

Хергелкчилерин бараан талазы-биле негелдизин дүрген хандырар төлээде, магазинин септелгезин дүрген доозарынче, база бүдүн чүүлдерин хей черге үрелир чорун болдурбазыне районун хергелкчилер иитилелинин удуртукчулары кичээниг салып ажылдаза чогуур. Районун хергелкчилер иитилелинин удуртукчуларынын ажылга ээ-харыскал чок, эт-хөрөнгиге канчаарынче сагыш салбас чорун райкүс-ком хынап көргөш бир хемчезэн алза чогуур.

К. ӨЛЗЕЙ.

Польшада октябрь мурнунун чарыжы

ВАРШАВА. Октябрия социалистик Улуг революциянын 34 чыл оюнга алдар болдурган чарышче Польшанын ажылчы чоннары улуг көдүрлүшкүн-биле кирипкенер деп парлаганын польша агентилели дамчыдып турар. Октябрь мурнунун хүлээлгелеринин күүселдизинин болгаш пландан дашкаар продукция дугайында рапорттар кээп эгелей берген. «Флоран» деп металлургия заводунун доменщиктер коллективи бодунун октябрь мурнунун хүлээлгелерин хуусаа бетинде күүсеткен болгаш пландан дашкаар чуртка 500 тонна шойну берген. Бо айны сөвүдүнге чедир пландан дашкаар база

500 тонна шойну бээр деп доменщиктер немелде хүлээлгелерин алганнар.

Люблинде чүк автомобильдерин заводун тудуужулары Улуг Октябрыг алдар болдуруп заводтун тудуун дүргедир болгаш күрүнге 9.600 мун златону кампап бээр деп шитпирлзэннер.

Октябрия 12-ге чедир октябрь мурнунун чарыжыне 130 мун пеставычлар кирген.

Улуг Октябрия 34 чыл оюнга үлгериг уjurураж дээр тараачынын белеткел пунктуларына тараа дужаарынын хуусаазын кызырып турарлар.

(СЭТА).

Тайбынның Пактызы дээш!

ДАНИЯ
КОПЕНГАГЕН. Тайбын талалачыларынын комитетинин медээлеп турарын өзугаар алырга, беш улуг күрүнелерин аразына Тайбынның Пактызын чарар дугайында Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелинин Кыйгырынын адаанга Данияда 125.927 ат салышкыныры шагдала чыгынган. Ат салышкыныры үргүлчүлөп турар.

СИРИЯ БОЛГаш ЛИВАН
БЕЙРУТ. Беш улуг күрүнелерин аразына Тайбынның Пактызын чарар дугайында Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелинин Кыйгырынын адаанга Сирияда 208 мун ат салышкыныры октябрь 20-ге чедир чыгынган. Кыйгырыг адаанга Ливанда 160 мун кичи аттарын салганнар.

ГОЛЛАНДИЯ
Беш улуг күрүнелерин аразына Тайбынның Пактызын чарар дугайында Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелинин Кыйгырынын адаанга Голландияда 283598 кичи боттарынын аттарын салган. Ат салышкыны үргүлчүлөп турар.

Тайбын талалачыларынын болур деп турар америк континентальдик конгресинин дугайында

МОНТЕВИДЕО. Америк континентил чурттарын тайбын талалачыларынын шимчээшкенин киржикчилери тайбын талалачыларынын америк континентальдик конгресин чымдыларынын талазы-биле инициативчи комиссияны тургускан.

Комиссиянын секретариаты конгрессти белеткээрин талазы-биле ажылды чорудуп эгелзэн. Оон ангыда Мексикога Төп Америктин бир кезек чурттарын төлээлекчилери кирип турар ажылчын комиссияны тургускан. Комиссиянын хүлээлгези — конгрессти белеткээрине дузалачы чедирери болуп турар.

Тайбын талалачыларынын америк континентальдик конгресин ноябрийн төнчүзүнде азы декабрь-

нын эгезинде болуп эртер. Анаа Америктин бүгү чурттарында 300-400 төлээлер, Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелинин төлээлери, чамдык америк эвес чурттарын тускай чалаткан тайбын талалачыларынын шимчээшкенин төлээлекчилери кирир.

Тайбын талалачыларынын америк континентальдик конгресин чымдыларынын деткип турарын илереткен америк континент чурттарын эртемнин, уран-чүүлүн, литературанын болгаш хей-инитин биддингер ажылдакчыларынын оон-он чаагалары инициативчи комиссиянын секретариатынын адресинге кээп турар.

(СЭТА).

Америк улус тайбын дээш демиселде

НЬЮ-ИОРК. Октябрыде Нью-Иоркка «тайбын дээш ажыл-чорудулганын хүрээ-шажын аразынын комитетинин» организастааны тайбын камгалалынын үш массалик митингилери болган. Митингилерге хоорайнын 9 мун ажыг чурттакчылары киришкен. Ол бүгү митингилерге комитеттин чогаатын чүдүлгө номчулгазы болган, анаа Кореяда дайынын буруу шапкан болгаш ону доп-дораан соксадырын негзэн.

Ол митингилерин бирээнинге чүве чугаалаан АКШ-та тайбын талалачыларынын шимчээшкенин көкү ажылдакчызы доктор Льюиса тайбын дээш демиселди күлтедилерин кыйгырган. Совет Эвилели Катыхан Штаттарже кая-даа халлаваан, а харын бистер делегелин бир дугаар дайынын төнчүзүнде оон демисээринче чаз тарапын кире бержик бис деп ол медээлзэн.

(СЭТА).

Финляндияда чаа шериг организацияларын тургузуп турар

ХЕЛЬСИНКИ. Демократтыг парлаганын медээлеп турары-биле алырга болза, чаа калбак шериг организациязын тургузарынын талазы-биле ажыл-чорудулга Финляндияда үргүлчүлөп турар.

Октябрь 19-та чурттакчыларны камгалаар талазы-биле Хельсинки хоорай комиссиязына иштики херектерин министрствозунун «хамааты чурттакчыларны камгаларына» хемчеглер дугайында директивчи чагаазын чугаалажып көргөн. Оон уjurундан комиссиянын кезигүннеринде тараткан шитпиринин төлөвилелинде «хамааты чурттакчылары» камгалаар талазы-биле Хельсинки организациязынын баштынын фин армиянын биддингер реакциячы генералы, советке удур бир чамдык элементинерик шпюнк ажыл-чорудулгазы-биле харылаалы турган Стелла Поларистин «херээ» деп адаар бөлүктүг бир кол киржикчи Эвисти томуйлаарын саналдап турар. Оон ангыда шитпиринин төлөвилелинде чугаалап турары болза, Хельсинки хоорайнын

1952 чылда бюджетинде 2,92 миллион марканы айткан организацияны тургузарына тускайлап үндүрени саналдап турар.

Комиссиянын депшилгели кезигүннери, ол саналдарын Хельсинкиде генералга баштаткан шеригиткен организацияны тургузар сорулгалыын, ол организациянын СССР-биле тайбын керээнинге, эп-найырал, кады ажылдажылга болгаш бот бодунга дузалажырынын дугайында керээге удур болуп турарын база чаа дайын белеткелинге дузалыг болуп турарын айтыпшаан, ол бүгү саналдарга шитпирини-биле удурланганнар.

Ол комиссия ам дээрзинде ол организацияны тургузарынын, оон удуртукчузун домуйлаарын шуут чугаалапшаан, ыналда-даа ол сорулгалга чарыгдар бюджет үндүрүшкүнү бандылаан.

Сонгу Финляндияда шак ындаг шеригиткен организацияны тургузар чорук кончуг дүргени-биле чоруп турар.

(СЭТА).

Кореяда болушкуннар

Улустун армиязынын Кол командьлалынын дыңыды

ПХЕНЬЯН. Октябрь 25. (СЭТА). Кореянын Улус-демократтыг Республиказынын Улустун армиязынын Кол командьлалынын октябрь 25-те медээлзэни болза:

Кореянын Улустун армиязынын кезектери кыдат улустун эки-турачы кезектеринин сыры деткимчези-биле бүгү фронтуларга дайынын атакаларын чедикшинниг ойтур шаап, оларнын диги күжүнге болгаш техниказына улуг чидиргилери таварыштырып турар.

Төп болгаш чөөн фронтуларга Улустун армиязынын кезектери Хванчоньин болгаш Янгунун сонгу

талазына дайынга удур кадыгышлыгы тулчушкуннар чорударын үргүлчүлөп турар.

Октябрийн 25-те Вонсан, Аньбень, Муньхонь, Пхеньян районнарнын болгаш өске-даа хоорайларын чурттакчылык пунктуларын араатаны-биле бомбалап болгаш пулемет-биле боолап турган дайынын алды самолёттарын Улустун армиязынын зениттик кезектери болгаш дайынын самолёттарын келеп адар адыгы-анчыларнын отрядтары андара аткан.

(СЭТА).

Англ-египет керээни күш чок болдурганьын соонда Египеттик хамаарышпас чоруу дээш антиимпериалистик шимчээшкни

КАИР. Октябрь 18-те үнгүлзэн египет солуннар Суэц каналдын зоназында болуп турар болушкуннарга хей кичээниг салып турарлар. Солуннарнын бижи турары болза, Порт-Саидке болгаш Исмаилияга тайбын чыскаалчылар болур ажыл-чыннар болгаш студентилер-биле үкүлөжишкенин агли шериглер чөнгээли-биле үндүргениер. Чыскаалчылар болза, Суэц каналдын зоназында англи шериглерин доп-дораан көжүрүп үндүрени болгаш англи-америк империализм-биле кандыг-даа эвилдежишкенин ден ойталаарын негзэннер.

«Аль-Мысри» солунун дындадып турары болза, мунгаш шой автомобильдерде болгаш танкаларда олуртулап алган англи солдаттар эл хоорайларын бүгү талалардан атакаланнар болгаш чыскаалчыларны бүүззепкеш, оларны пулеметтар-биле адып эгелзэннер, оон-он кижилер балыгланганнар.

Агли шериглеринин агрессчи чорудулгаларына удур хей-инитинин бүгү кезектеринге тыылган килеңээшкни дугайын солуннар дындадып турарлар болгаш чурттуг хос-

талгазы дээш демиселди деткирипче олар чоңу кыйгырып турарлар.

КАИР. «Аль-Ахрам» солунун дындаканын өзугаар алырга, октябрь 17-де Каир университетинин бажыныга митинг болган, анда 10 мун студентилер киришкен. Митингге чүве чугаалааннар болза, империализм делегейин бүгү дигтеринде бир дөмей сорулга салып турар — «Дарлатырган болгаш эжелетирген чурттарга бодунун шериг болгаш экономуг эрге-чагыргазын доктаадып тургузары болур» деп чугаалааннар. Суэц канал зоназында тайбын чоңга удур англи империалистерин үлгелткен кем-херектерин илеткелчилер сойгаландыр илереткенер.

Митингнин түнелинде студентилер болза, империалистик лагер-биле кандыг-даа эвилдежишкенин ден ойталаарын негзэннер. Студентилер болза, Англия-биле бүгү харылааларын үзери, Египетте ажылдап турар бүгү англи компанияларын националиастаарын, политика талазы-биле бүгү хоругдатканын доп-дораан хостаарын негзэн.

(СЭТА).

Суэц каналдын девискээринде англи шериглерин дуразында аажылаашкыны

ПАРИЖ. Франс Пресс агентиленин меделеп турарын өзугаар алырга, «Журналь» солунун бижи турары: «ол черин чурттакчыларындан үжелге үезинде тыылган акшаларын Британиянын солдаттары хунаап ап турарлар». «Британчылар Боттарын аш-чөм-биле хандырып алып дээрбечи аргаларын хергелеп турарлар» деп «Аль-Ахрам» солун меделеп турар. «Аль-Мысри» солунун айтып турары болза, «парашютчулар Исмаилиягел келген дораан-на ук хоорайны үптөп каапканнар». «Аль-джумхур-аль-мысри» солун бодунун үдүүнге: «Британчылар египет ажылчыннарга албадап ажыл кылдыртырынын лагерлерин тургузуп турарлар» деп бижеэн.

Агрессорлар-биле дипломаттыг харылдааны үзери «Аль-Иштеракия» солун чазактан чегеп турар.

Британиянын чазанга Египеттин чазанын чорутканы, англи шериглерин оларнын уjur-дүрүм чокка эжелеп алганы черлеринден озал чокка үндүренин дугайында негелде салып турар нотазы бүгү солуннарда парлагатынган. Оларнын Исмаилге болгаш Порт-Саидге, а ол ышкаш бөлүк чөмө хөмө боолаашкына, египет албан-хаакчытарын кадыг-дошкуну-биле аажылап, бажынарга кылгылаан үжээшкенингеринге, транспорттун бүгү хевирлеринин ажылдарын шаптыкташкынарына, египет солдаттарже хал-

даашкынына болгаш оон-даа өске үлгелдишкенингеринге сагышты-биле кылган өнчүк чөнгээли чоруктар дээш англи солдаттарын египет чазак бодунун нотазында буруудадып турар. Бо бүгү актылардан өзгөжөр баш удур бодол кылган өжүрүкчү чоруктар, күчүлзэнкин болгаш үптөп-тонаашкын деп египет чазак билит турар.

«Бо ышкаш үлгелдигер болза, британ чепектиг күштер Суэц каналдын девискээринге оларнын өжээшкенинден хамааржыр, чаалап алганы чурттуг ышкаш кылдыр Боттарын ап турарынын болгаш бир тан командьлал чери ол зонаны Британиянын шериг чери эрге-чагыргазынын контролююн адаанга кирип анаа оттун болгаш ханын өзү-чуртун тургузар сорулгалды дээрзинин дугайын херечилеп турар» деп египет нотада чугаалап турар.

Оон ынай ук нотага Суэц каналдын эринин кырылдып турар Эль-Фираан деп чурттакчылык черин чоогунда Египеттин шериг таңылы британчы солдаттарын эжелзенин дугайын база медээлзэн. «Аль-Ахрам» деп солун национал партиянын лидери Кафия Рамадан пашканын адын салган чүүлүнге «Британчылар бистер» оларнын биле чаалажып турар дайыныгы ышкаш кылдып көрүп турарлар» деп бижип турар.

(СЭТА).

35 грек патриоттарнын херээнин талазы-биле шиткел

АФИНЫ. Афиныга 35 грек патриоттарнын херээнин талазы-биле 10 хун дугузунда үргүлчүлзэн суд чорудулгазы ам доозулган.

Херектээнирге кандыг-даа тодаргай буруудадышкын онаваанын шагдала-даа дындактын болгай. Буруудатырганынын «өчүктерин» буйдасаакчылар боттары таарыштып тургусканнар болгаш оларнын аттары база боттары тудуп салгылап алганнар. Херектээнирнин бүгү «кем-буруузу» чүү чүвөл дээрге,

олар боттарынын демократтыг үзөлдүрүндөн ойталаар хөңү чок болганнар. Ыналда-даа ялаашкынынар кандыг-даа үндезин-барымдаа чок турбуза суд Мавросотисти өлүрү деп шиткен, Белавады болгаш Стергиуну бүгү назынында хоругдаар дээр, 20 кижини яны-бүрү хуусааларда кара-бажына хоругдаан, (азы 3-ден 20 чыл чедир), 10 кижини суд агартырына албадаткан.

(СЭТА).

Америк империалистер Египетти кызып турар

НЬЮ-ИОРК. Юнайтед Пресс агентиленин дындадын өзугаар алырга, АКШ-тын күрүне секретари Ачесон октябрь 21-де радиога чугаазына англи-египет херектерин шитпирлзэринге америк эптеширидеги Египетке дөгзөн. Ачесон болза, Суэц

канал зоназыдан Англияны кызып үндүрүп турарын соксадырын Египетке саналдап болгаш оон-биле кады америк «дузаламчы» хүлээп аларын саналдаан.

(СЭТА).

Харысалгалыг редакторнун оралакчызы Д. О. БЕГЗИ.